
ГЛАВА 6 – ПОЛИТИКА НА КОНКУРЕНЦИЯТА

ИСТОРИЯ И ПРИНЦИПИ

Политиката на конкуренция е от ключово значение за съществуването и функционирането на Общия европейски пазар. Тя се основава на система от правила, предназначени да предотвратят всяко ограничаване на конкуренцията, както и да насърчат ефективната конкуренция, като въздействат върху поведението на пазарните субекти и структурата на съответните пазари. Достиженията на правото на ЕС (*acquis*), отнасящи се до конкуренцията, се основават на Член 31 (Държавни монополи с търговски характер), Членове 81-85 (Правила, приложими към инициативите), Член 86 (публични предприятия и предприятия със специални или изключителни права) и Членове 87-89 (Правила, приложими към Държавните помощи) от Договора за Европейския съюз, както и Членове 65 и 66 от Договора за Европейската общност за въглища и стомана, който изтече през 2002 г. Контролът върху сливанията е направен на база Регламента за сливания на Европейския съюз 4064/89 (изменен и допълнен). В областта на държавната помощ част от достиженията на правото на ЕС (*acquis*) са предмет на други глави, а именно транспорт, земеделие и рибарство. Директивите на Комисията, отнасящи се до либерализацията на сектори енергетика, транспорт и телекомуникации и информационни технологии също са предмет на съответните глави.

ПОДГОТОВКА ЗА ЧЛЕНСТВО

Достиженията на правото на ЕО в тази глава обхващат няколко важни сектора.

Забрана на споразумения, които ограничават конкуренцията, и на злоупотреби с господстващо положение на пазара

Някои споразумения между предприятията нарушават конкуренцията. Най-разпространеният пример за това са ценови картели, при които дадени фирми фиксират съвместно ценовите нива. Така потребителите биват лишавани от възможността да се възползват от конкуренцията между доставчиците и да платят конкурентни цени. (Пример: Двама производители на захар и двама търговци на захар в Обединеното кралство са приели съгласувана стратегия за увеличаване на цените на пазара на захар. В резултат на това споразумение покупните цени за крайните потребители стават по-високи, отколкото биха били в условията на свободната конкуренция. Ето защо Европейската комисия забранява споразумението и налага на фирмите глоби в размер на повече от 50 милиона евро.)

Други споразумения имат за цел или резултат фиксиране на определени условия за функциониране на пазарите (Пример: разпределяне на пазара между определени производители.) Гражданите имат сериозни основания да бъдат загрижени от подобни споразумения, тъй като те водят до повишаване на цените, ограничаване на предлагането на стоки и услуги или до неизгодни търговски условия. Затова споразуменията от този тип са забранени в ЕО.

Контрол върху концентрациите между предприятията

Когато дадени фирми концентрират стопанската си дейност чрез сливане, придобиване на контрол или създаване на съвместно предприятие, това обикновено има положително влияние върху

пазарите. Обединяването на действията на предприятията дава възможност те да постигнат допълнителен ефект в множество сфери, например в развойната дейност и в разработването на нови продукти, а понякога за осъществяване на реструктуриране. Това намалява производствените разходи или разходите по дистрибуция на новата компания и тя става по-ефективна на пазара.

Концентрации, които създават или укрепват господстващо положение обаче, са забранени от Договора за ЕО, за да се предотвратят произтичащи от тях злоупотреби. Мотивът за това е, че всички участници на пазара, и по-специално потребителите, биха загубили от възникването на монополни структури, тъй като съществуването им създава възможност за налагане на по-високи цени, за ограничаване избора на потребителите на стоки и услуги, както и за оскъдно технологично обновление.

Контрол върху отпускането на държавни помощи

Държавните помощи, които нарушават конкуренцията в рамките на ЕС, са забранени от ДЕО. Поставянето в по-благоприятно положение на дадени фирми или стоки за сметка на други компании или продукти е сериозна пречка пред нормалните сили на конкуренцията. В някои случаи обаче Европейската комисия може да прилага изключенията, позволени от Договора, и да отчете благоприятното влияние на дадена схема за субсидиране по отношение на целия ЕС, като разреши отпускането на държавни помощи, които са оправдани от гледна точка например на регионалното развитие или провеждането на политика от общ интерес, като опазване на околната среда, научноизследователска дейност, обучение и др.

Либерализиране на монополни отрасли на икономиката

Публичните власти в държавите-членки могат да предоставят монополни права на държавни или частни предприятия за извършването на услуги от общ икономически интерес, като: пощенски услуги, превоз на пътници и товари с железопътен транспорт, производство и разпределение на електроенергията. Тези специални права обаче не трябва да надхвърлят необходимото за реализирането на тези услуги. В противен случай биха се създали условия, които поставят специализираните предприятия в привилегировано положение по отношение на останалите участници на съответния пазар и до налагане на по-високи цени, по-ниско качество на услугите, изоставяне в технологичното обновление.

Политиката на ЕС в областта на конкуренцията не би била ефективна, ако действията на ЕК за спазване на законодателството не бяха съпътствани от налагане на високи по размер глоби в случай на нарушение. Европейската комисия има власт не само да забрани определено споразумение или да издаде разпореждане за прекратяване на ограничителна практика, но и да санкционира фирмите, виновни за действията, ограничаващи или нарушаващи конкуренцията. При преценката дали страните-кандидатки биха могли да спазват достиженията на правото на ЕС (*acquis*) за конкуренцията и да поемат конкурентния натиск на вътрешния пазар в резултат на пълното прилагане на достиженията на правото на ЕС (*acquis*), Комисията проверява дали предприятията, функциониращи в страните-кандидатки, са привикнали към функциониране в среда, подобна на тази в Общността.

България вече има законодателство, което е хармонизирано с *acquis*. Законът за държавните помощи беше приет от НС на 7 март 2002 г., и е в сила от 20 юни 2002 г. В общите положения на закона е постановено, че държавна помощ може да бъде предоставена само когато е разрешена по предвидения в него ред. Изброени са хипотези на допустими помощи, които са съобразени с вторичното право на ЕС в тази област.

В глава втора е регламентирана компетентността на Комисията за защита на конкуренцията (КЗК) да разрешава и контролира предоставянето на държавните помощи. Предоставено е правото КЗК да издава решения за групово освобождаване от задължението за уведомяване. Въведено е задължение за предварително нотифициране на помощите пред Комисията за защита на конкуренцията. Предвидена е временна забрана за предоставяне на помощта до постановяване на решение от комисията. Уредена е максимално прозрачна процедура за вземане на решение. Създаден е механизъм за възстановяване на неправомерно предоставената държавна помощ. Регламентирано е, че решенията на КЗК по прилагане на ЗДП подлежат на обжалване пред Върховния административен съд.

Глава трета е посветена на специфичните правомощия на Министерството на финансите. Регламентирано е, че министърът на финансите е органът, отговарящ за наблюдението и прозрачността на държавните помощи на национално, областно и общинско равнище. Министърът има задължението да изготвя консолидирания годишен доклад за държавните помощи и да го предоставя на Народното събрание, Министерския съвет и Европейската комисия. Копие от доклада е предвидено да се изпраща на КЗК. В отделен текст законът възлага на Министерството на финансите да създава и поддържа регистър на държавните помощи, в който се вписват всички данни както за отпуснатите държавни помощи, така и за предложенията за предоставяне на държавни помощи на национално, областно и общинско равнище. Създадена е законова основа за обмен на информация между КЗК и Министерството на финансите във връзка с дейността им по наблюдението и контрола на държавните помощи.

ПРЕГОВОРИТЕ ЗА ЧЛЕНСТВО

глава "Конкуренция" е една от комплексните в преговорите с ЕС. Обвързана е със съответното законодателство и правила, разглеждани в рамките на главите "Транспорт", "Селско стопанство", "Енергетика", "Телекомуникации". В този смисъл съвсем не е случайно, че от технологична гледна точка преговорите по глава "Конкуренция" биват финализирани обикновено към края на целия комплекс преговори по т. нар. "технически глави".

Преговорите по тази глава бяха приключени с Кипър, Република Чехия, Унгария, Естония, Латвия, Литва, Полша, Малта, Словакия и Словения през декември 2002 г. Преговори по главата продължават с България и Румъния.

България

- главата отворена: март 2001 г.
- Състояние: отворена

Румъния

- главата отворена: ноември 2000 г.
- Състояние: отворена

Кипър

- главата отворена: май 1999 г
- Състояние: затворена декември 2002 г (главата временно затворена през юни 2002 г)
- Преходни периоди
- прекратяване на несъвместима финансова помощ до края на 2005 г

Република Чехия

- главата отворена: май 1999 г
- Състояние: затворена декември 2002 г (главата временно затворена през октомври 2002 г)
- Преходни периоди
- реструктуриране на стоманената индустрия с крайна дата 31 декември 2006 г.

Естония

- главата отворена: май 1999 г
- Състояние: затворена декември 2002 г (главата временно затворена през ноември 2001 г)
- Преходни периоди: няма

Унгария

- главата отворена: май 1999 г
- Състояние: затворена декември 2002 г
- Преходни периоди:
- прекратяване на несъвместима финансова помощ за МСП до края на 2011 г
- преобразуване на несъвместима финансова помощ за големи компании в помощ за регионални инвестиции; помощта ще бъде ограничена до максимум 75% от желателната цена на инвестицията, ако компанията е започнала да инвестира по схемата преди 1 януари 2000 г и до 50%, ако компанията е започнала да инвестира след 1 януари 2000 г; за производството на моторни превозни средства помощта допълнително се ограничава и се определя на ниво, което отговаря на 40% от тавана за максималната помощ (т.е. там, където гореспоменатия таван на регионалната помощ за други видове инвестиции е 75%, формулата е $40\% \times 75\% = 30\%$).
- прекратяване на несъвместима финансова помощ за офшорни компании до края на 2005 г
- прекратяване на несъвместима финансова помощ, предоставяна от местните власти, до края на 2007 г

Латвия

- главата отворена: май 2000 г
- Състояние: затворена през декември 2002 г (временно затворена през ноември 2001 г)
- Преходни периоди: няма

Литва

- главата отворена: май 2000 г
- Състояние: затворена декември 2002 г (временно затворена през ноември 2001 г)
- Преходни периоди: няма

Малта

- главата отворена: ноември 2000 г
- Състояние: затворена декември 2002 г
- Преходни периоди
 - прекратяване на несъвместима финансова помощ за МСП до края на 2011 г
 - преобразуване на несъвместима финансова помощ за големи компании в помощ за регионални инвестиции; помощта ще бъде ограничена до максимум 75% от желателната цена на инвестицията, ако компанията е получила разрешение за данъчни облекчения преди 1 януари 2000 г и до 50%, ако компанията е получила разрешение за данъчни облекчения след 1 януари 2000 г.
 - помощ за реструктуриране на сектор корабостроителна промишленост за период на реструктуриране до края на 2008 г
 - прекратяване на оперативната помощ по Акта за поощряване на бизнеса до края на 2008 г
 - адаптиране на пазара по отношение на вноса, съхранението и търговията на едро с петролни продукти по Член 31 от Договора за Европейския съюз до края на 2005 г

Полша

- главата отворена: май 1999 г
- Състояние: затворена декември 2002 г
- Преходни периоди:
 - прекратяване на несъвместима финансова помощ за малки предприятия до края на 2011 г
 - прекратяване на несъвместима финансова помощ за средни предприятия до края на 2010 г
 - преобразуване на несъвместима финансова помощ за големи компании в помощ на регионални инвестиции; помощта ще бъде ограничена до максимум 75% от желателната цена на инвестицията, ако компанията е получила разрешението си преди 1 януари 2000 г и до 50%, ако компанията го е получила преди 1 януари 2000 г; за производството на моторни превозни средства помощта допълнително се ограничава и се определя на ниво, отговарящо на 30% от приемливите разходи.
 - По отношение на държавната помощ за защита на околната среда преходни периоди, договорени за инвестиции, свързани със стандарти, за които е бил даден преходен период по глава Околна среда и за продължителността на преходния период, където интензитетът на помощта се ограничава до тавана на регионалната помощ с 15% добавка за МСП; за съществуващите инсталации за Интегрирано предотвратяване и контрол над замърсяването (ИПКЗ), обхванати от преходен период по глава Околна среда нивото на интензитет на помощта от 30% е прието до края на 2010 г; за инвестиции, свързани с ИПКЗ необхванати от преходен период по глава Околна среда, нивото на интензитет на помощта от 30% е прието до 31 октомври 2007 г; за големи горивни инсталации интензитет на помощта от 50% е приет за инвестиции, свързани с преходен период, предоставен по глава Околна среда.

Словакия

- главата отворена: май 2000 г
- Състояние: затворена декември 2002 г (временно затворена през октомври 2002 г)
- Преходни периоди:
 - преобразуване на несъвместима финансова помощ за един бенефициент в сектор производство на моторни превозни средства в помощ на регионални инвестиции; помощта ще бъде ограничена до максимум 30% от желателните инвестиционни разходи
 - несъвместимата финансова помощ за един бенефициент в стоманената индустрия ще бъде

прекратена в края на 2009 г или когато помощта достигне предварително определена сума, по реда на настъпване. Целта на помощта е да улесни поръчаната рационализация на излишъците от персонал, като произтичащата обща цена е сравнима с помощта.

Словения

- главата отворена: май 1999 г
- Състояние: затворена декември 2002 г (временно затворена през ноември 2001 г)
- Преходни периоди: няма

Index

Chapter 1 : Обща позиция	p. 1
Chapter 2 : България и Румъния.....	p. 4
Chapter 3 : Новите страни-членки.....	p. 5
Съдържание.....	p. 8